

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อคุณภาพการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือพยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป จากโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์จำนวน 10 แห่ง ได้แก่ โรงพยาบาลวิเชียรบุรี โรงพยาบาลหล่มสัก โรงพยาบาลหล่มเก่า โรงพยาบาลหนองไผ่ โรงพยาบาลบึงสามพัน โรงพยาบาลชนแดน โรงพยาบาลศรีเทพ โรงพยาบาลเขาค้อ โรงพยาบาลวังโป่งและโรงพยาบาลน้ำหนาว จำนวนทั้งสิ้น 936 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตร YAMANE ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.95 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 280 คน ดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม 3 ส่วนประกอบด้วยข้อมูลทั่วไป ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการ คุณภาพการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ โดยลักษณะข้อคำถามในส่วนที่ 2 และ 3 เป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามได้ดำเนินการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและวิเคราะห์หาค่า IOC ตรวจสอบความเที่ยงของแบบสอบถาม คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป จากการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามพบว่าแบบสอบถามส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.96, 0.94 ตามลำดับ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมาในระยะเวลาที่กำหนดครบ 100% ประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.17$, S.D.=.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสร้างบารมี ($\bar{x} = 4.23$, S.D.=.59) ด้านการคำนึงถึงผู้อื่น หรือความคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ($\bar{x} = 4.13$, S.D.= .62) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ($\bar{x} = 4.03$, S.D.= .75) ด้านการกระตุ้นปัญญา ($\bar{x} = 4.01$, S.D.= .68) อยู่ในระดับสูงทุกด้าน

2. คุณภาพการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์ ตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.10$, S.D.= .46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรักษาสิทธิผู้ป่วย จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{x} = 4.30$, S.D.= .58) ด้านการจัดการดูแลต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.10$, S.D.= .49) ด้านการบันทึกและการรายงาน ($\bar{x} = 4.08$, S.D.= .54) ด้านการใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาล ($\bar{x} = 4.05$, S.D.= .51) ด้านการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติการพยาบาล ($\bar{x} = 4.00$, S.D.= .51) อยู่ในระดับสูงทุกด้าน

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีอิทธิพลต่อคุณภาพการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ โดยมีอำนาจการพยากรณ์ได้ ร้อยละ 18.2

การอภิปรายผล

จากข้อค้นพบในการวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยมีประเด็นในการนำมาอภิปรายดังนี้

1. พยาบาลวิชาชีพรับรู้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วยโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.17$, S.D.= .61) สอดคล้องกับการศึกษาของมยุรี กมลบุตร (2551) ที่ศึกษาพบว่า พฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลทั่วไปเขต 4 เขต 5 กระทรวงสาธารณสุข อยู่ในระดับสูง อภิปรายได้ว่าในการบริหารจัดการในหอผู้ป่วย หัวหน้าหอผู้ป่วยเป็นกลไกสำคัญในการนำนโยบายการพัฒนาคุณภาพของโรงพยาบาลมาสู่การปฏิบัติในหอผู้ป่วย เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับการบริการอย่างมีคุณภาพ มาตรฐานและความปลอดภัย ซึ่งหัวหน้าหอผู้ป่วยไม่สามารถดำเนินการได้เพียงคนเดียวต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติงานตามเป้าหมาย ผู้บริหารต้องให้ภาวะผู้นำเป็นกลไกหลักที่จะนำองค์การไปสู่ความสำเร็จตามที่ต้องการได้เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้รับแรงจูงใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพบริการ การจัดการเพื่อให้เกิดคุณภาพนั้นต้องการภาวะผู้นำที่มุ่งความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ต้องการภาวะผู้นำที่ก่อให้เกิดการเพิ่มพูนการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น สร้างผลผลิตและเกียรติภูมิของทีมงาน เป็นผู้สร้างขวัญ กำลังใจ และเกิดการเปลี่ยนแปลง

ในทิศทางที่พึงประสงค์ (สุจิตรา เหลืองอมรเลิศ และอารี ชิวเกษมสุข, 2555) ซึ่งในบริบทของโรงพยาบาลนั้น มีความขาดแคลนอัตรากำลังพยาบาลวิชาชีพ หัวหน้าหอผู้ป่วยจึงจำเป็นต้องใช้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมายในสถานะที่จำกัดด้วยบุคคลากร ดังที่รัตติกรณ์ จงวิศาล (2544) เสนอว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) เป็นพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงานเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานโดยการเปลี่ยนสภาพหรือเปลี่ยนแปลงความพยายามของผู้ร่วมงานให้สูงขึ้นกว่าความพยายามที่คาดหวังพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้นทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ของกลุ่มจงใจให้ผู้ร่วมงานมองไกลเกินกว่าความสนใจของพวกเขาไปสู่ประโยชน์ของกลุ่ม หรือสังคม

2. พยาบาลวิชาชีพมีการรับรู้ในการปฏิบัติกิจกรรมคุณภาพการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = .46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการรักษาสิทธิผู้ป่วย จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = .58) อยู่ในระดับสูงที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกด้าน สอดคล้องกับการศึกษาของสุรีพร ดวงสุวรรณ (2554) ที่ศึกษาพบว่าระดับคุณภาพการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลเขตตรวจราชการ กระทรวงสาธารณสุขที่ 17 โดยรวมอยู่ในระดับสูงโดยด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการรักษาสิทธิผู้ป่วย จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพอภิปรายได้ว่าในการปฏิบัติการพยาบาลในทุกโรงพยาบาลนั้น พยาบาลจะต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดเกี่ยวกับคำประกาศสิทธิของผู้ป่วย ซึ่งถือเป็นการพิทักษ์สิทธิผู้ป่วย คำประกาศสิทธิผู้ป่วย ซึ่งสภาวิชาชีพอันประกอบด้วยแพทยสภาสภาการพยาบาลสภาเภสัชกรรมทันตแพทยสภา และคณะกรรมการควบคุมประกอบโรคศิลปะร่วมกันประกาศสิทธิผู้ป่วย 10 ประการ และประกาศออกสู่สาธารณชนเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2541 (คำประกาศสิทธิผู้ป่วย, 2541) ซึ่งบุคลากรในโรงพยาบาลทุกคนต้องปฏิบัติประกอบกับในปัจจุบันกระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายในการเร่งพัฒนาคุณภาพโรงพยาบาลทั่วทั้งประเทศให้เป็นโรงพยาบาลคุณภาพและพัฒนาคุณภาพระบบบริการให้เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพได้ระบุถึงการให้บริการโดยคำนึงถึงสิทธิผู้ป่วยไว้ในหมวดที่ 5 ว่าด้วยเรื่องสิทธิผู้ป่วยและจริยธรรมองค์กรซึ่งแสดงถึงการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ให้บริการ (สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล, 2543) ประกอบกับโรงพยาบาลชุมชนของกระทรวงสาธารณสุข ทุกโรงพยาบาล ได้มีการดำเนินการเพื่อให้เข้าสู่การรับรองคุณภาพมาตรฐานของสถาบันรับรองมาตรฐานคุณภาพโรงพยาบาล ดังนั้นโรงพยาบาลทุกโรงพยาบาลต้องดำเนินการเพื่อสื่อสารให้ผู้ปฏิบัติทุกคนรับรู้ ในการปฏิบัติงานที่ต้องเคารพสิทธิผู้ป่วย ซึ่งส่งผลต่อ

พยาบาลวิชาชีพมีการรับรู้ในการปฏิบัติการพยาบาลโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ การปฏิบัติการพยาบาลโดยแสดงออกถึงความเคารพในคุณค่า ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้ใช้บริการ ที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ

ส่วนคุณภาพการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ ด้านที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นและเมื่อพิจารณารายข้อของข้อคำถามพบว่า พยาบาลมีการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพัฒนางานเช่นการนำผลการวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกรายข้อสอดคล้องกับการศึกษาของสุวีพร ดวงสุวรรณ (2554) ที่พบว่าพยาบาลวิชาชีพมีการนำผลงานวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลน้อยทั้งนี้เนื่องมาจากในการศึกษาในหลักสูตรในระดับปริญญาตรีทางการพยาบาลนั้นมีการศึกษาการทำวิจัยเพียง 2-3 หน่วยกิต ซึ่งนักศึกษาไม่มีประสบการณ์ในการทำวิจัยเป็นรายบุคคลและนำมาใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง จึงส่งผลต่อความสามารถในการทำงานวิจัยด้วยตนเอง และเมื่อนำผลการวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติงานนั้น พยาบาลวิชาชีพต้องมีแหล่งสืบค้นข้อมูลที่สะดวก และมากพอที่จะหางานวิจัยที่ตรงกับความต้องการที่จะนำมาใช้ได้ ซึ่ง ศิริอร สีนุ (2546) กล่าวว่าก๊วที่พยาบาลนำผลการวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติงานน้อยมีสาเหตุทั้งจากไม่มีงานวิจัยที่เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการนำมาใช้ พยาบาลไม่มีความรู้เพียงพอ ไม่ทราบแหล่งการค้นคว้าและไม่แรงกระตุ้นหรือบริบทวัฒนธรรมองค์กรที่จะเอื้อต่อการนำผลการวิจัยมาใช้ จึงส่งผลต่อผลการพัฒนางาน โดยนำผลการวิจัยมาใช้ในการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกรายข้อ

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มีอิทธิพลต่อคุณภาพการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ โดยมีอำนาจการพยากรณ์ได้ร้อยละ 18.2 แสดงว่าในการที่หัวหน้าหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลทุติยภูมิ ตติยภูมิในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เน้นความเป็นปัจเจกบุคคลจะสามารถทำให้เกิดการกระตุ้นให้เกิดคุณภาพการพยาบาลได้ แม้ว่าจะไม่มากก็ตามทั้งนี้เมื่อพิจารณาในการใช้แบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงรายข้อจะพบว่า หัวหน้าหอผู้ป่วยให้อิสระกับลูกน้องในการปฏิบัติงาน และมีการเปิดช่องทางการสื่อสารทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่น ซึ่งแทปเพน (Tappen 1995 อ้างอิงในพูลสุข หิงคานนท์, 2555) ได้เสนอว่าในทุกองค์การการสื่อสารเป็นหัวใจของการพัฒนาคุณภาพ ผู้บริหารต้องรู้จักฟัง รู้จักพูดและให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้เกิดความเข้าใจทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติ ประกอบกับการที่ผู้บริหารจะต้องมีบทบาทในการมอบหมายงาน ให้การกระจายอำนาจและการตัดสินใจแก่ผู้ปฏิบัติได้คิด ทำในสิ่งที่เขาต้องการ จึงจะเกิดการพัฒนาคคุณภาพได้ (พูลสุข หิงคานนท์, 2555) อีกทั้งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลเป็นความสามารถของผู้นำที่จะทราบถึงความต้องการที่แตกต่างของผู้ตามแต่ละคน

การเป็นครูพี่เลี้ยง คอยสอนและชี้แนะโดยใช้ประสบการณ์ ความรู้ที่มีมากกว่าร่วมกับสถานภาพของผู้นำที่จะช่วยเหลือได้ เพื่อให้ผู้ตามไว้วางใจ และมั่นใจในตัวผู้นำของพวกเขาการคำนึงถึงลักษณะเฉพาะบุคคลของผู้ตาม ให้ความสำคัญกับผู้ตามทุกคน ทำให้ผู้ตามมีความพยายามและมีส่วนร่วมในการทำงานให้ประสบความสำเร็จมากขึ้นมอบหมายงานสำคัญให้ผู้ตามเป็นคนรับผิดชอบ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและมั่นใจในการทำงาน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ตามได้ใช้ความสามารถพิเศษของตนได้อย่างเต็มที่ และเรียนรู้งานใหม่ๆ ที่ท้าทายความสามารถของผู้ตาม พร้อมทั้งช่วยเหลือให้คำแนะนำและส่งเสริมให้ผู้ตามศึกษาความรู้เพิ่มเติมตามความเหมาะสม(สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลชุมชนในจังหวัดเพชรบูรณ์ ที่พบว่าพยาบาลวิชาชีพในแต่ละหน่วยงานมีอายุการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน คือมีอายุการทำงาน 1 - 5 ปี มากที่สุด ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นของการทำงานที่ต้องการการแนะนำและพัฒนาจากผู้บริหารที่มีประสบการณ์ที่มากกว่า ดังนั้นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล จึงมีอิทธิพลต่อคุณภาพการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 จากผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการกระตุ้นทางปัญญาอยู่ในระดับสูงแต่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นซึ่งหัวหน้าหอผู้ป่วยควรพัฒนาให้มีภาวะผู้นำด้านนี้เพิ่มมากขึ้น
- 1.2 จากผลการวิจัยพบว่าพยาบาลวิชาชีพมีการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติการพยาบาลในระดับสูงแต่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด หัวหน้าหอผู้ป่วยจึงควรสนับสนุนส่งเสริมให้พยาบาลวิชาชีพได้พัฒนาคุณภาพการพยาบาลโดยเฉพาะด้านการปฏิบัติการพยาบาลให้เพิ่มมากขึ้น
- 1.3 จากผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลมีอิทธิพลต่อคุณภาพการพยาบาลของพยาบาลวิชาชีพ หัวหน้าหอผู้ป่วยจึงควรพัฒนาตนเองให้มีการบริหารงานโดยเอาใจเขามาใส่ใจเราและให้มีการสอนชี้แนะผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดคุณภาพการพยาบาลอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้คุณภาพการพยาบาลระหว่างพยาบาลวิชาชีพกับผู้บริหาร
- 2.2 ควรมีการพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำแบบการเปลี่ยนแปลงในผู้บริหารการพยาบาลในระดับต่างๆ

2.3 ควรมีการศึกษาตัวแปรด้านสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่าตัวแปรใดมีอิทธิพลต่อคุณภาพการพยาบาล